

LETO DNI PO KONGRESU

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERSIĆ
ODGOVORNI UREDNIK
CRTOMIR SINKOVEC

Leto IV
ŠT. 35
6. IX. 1966

**Besede
in dejanja**

Peti kongres Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije, ki je bil septembra lani v Sarajevu, je v sprejetih sklepih nakazal vsem združenjem, pa tudi ZZB NOV kot celoti, obsežne naloge. Ta mesec poteka eno leto od takrat, zato ne bo odveč, če pogledamo, katere naloge iz sprejetih sklepov smo že opravili in katere še čakajo, da se jih z vso resnostjo lotimo.

V prvem delu sklepov je govorila o ustanavljanju združenj po krajih in naseljih na podlagi sprememb in dopolnitev statuta ZZB NOV Jugoslavije. Ta sklep je bil v Sloveniji resnostno izveden. Številčnih podatkov sicer nimamo iz vseh občin, toda tudi tisti, ki so nam na voljo, kažejo, da so se na vse organizacije z vso resnostjo prilagodile predpisom novega statuta. Tako imamo v 43 občinah 702 združenj borcev, v 36 občinah 190 združenj vojaških vojnih invalidov in v 38 občinah 243 združenj rezervnih oficirjev in podoficirjev, a v 30 občinah se je 175 prejšnjih krajevnih organizacij ZVVI združilo z organizacijami borcev v enotna združenja borcev.

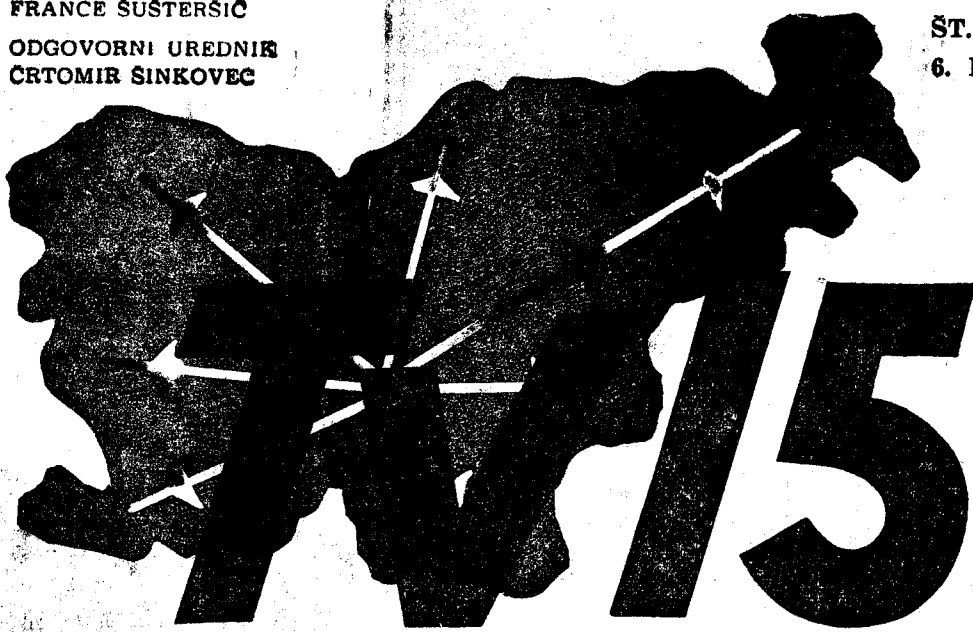
V vseh 62 občinah so bile ustanovljene ZZB NOV in povsod so občinski odbori le-teh ustanovili tudi komisije vojaških vojnih invalidov ter rezervnih oficirjev in podoficirjev.

Do tu je torej vse v redu. Toda novi organizacijski strukturi pritičejo v smislu sklepov kongresa tudi nove naloge. V smislu le-teh bi morala združenja in njihova vodstva še nadalje vplivati na razvoj družbene in politične aktivnosti članstva v Socialistični zvezi in vseh tistih organizacijah in samoupravnih organih, v katerih se udeležujejo tudi drugi občani. Te naloge — ki je dobila poudarek na aktivnem sodelovanju pri izvajanju gospodarske reforme — se je večina borcev že prej zavedala. Vendar je pri tem treba naglasiti, da se mnogi, predvsem kar zadeva aktivno sodelovanje pri izvajanju reforme, še niso povsem znašli in zato ostane odprto vprašanje, koliko in kaj so organizacije ZZB NOV ukrepile, da bi pripomogle k učinkovitejšemu izvajanju tega sklepa kongresa. V sklepih je o tem rečeno dobesedno:

»Naši borci, ki so v vojni in v povojnem razdobju pridobili velike politične izkušnje v premagovanju težav in ki pri ljudeh uživajo velik moralni ugled, naj si prizadevajo doseči, da bodo vsi delovni ljudje sodelovali pri reševanju nalog, ki smo jih sprejeli.«

Med nadaljnjimi sklepi zasledimo tudi priporočilo, naj organizacije ZZB NOV posvečajo več pozornosti članom, ki so v pokoju, in pomagajo posameznikom, ki se niso dovolj znašli v novih razmerah. Ob tem sklepu je treba vsekakor naglasiti, da ima mnogo združenj borcev tudi posebne komisije za ureja-

nje socialnih in zdravstvenih zadev borcev, predvsem pa imajo take komisije občinski odbori ZZB NOV, in naloga članov teh komisij je, da v zvezi s tem sklepom, če tega še niso storili, pregledajo razmere na svojem območju in ugotovijo, komu in koliko so že pomagali in kaj je še treba ukreniti. Sicer je v večini primerov urejanje teh zadev odvisno od gmočnih sredstev, ki jih večini organizacij ZZB NOV primanjkuje. Toda marsikaj, čeprav ne vse, se da urediti tudi brez denarja, potrebno je le dovolj dobre volje. (Nadaljevanje na 3. str.)

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Srečanje bojnih tovarišev v Metliki

Veličina ljudske revolucije naj nam bo vodilo tudi v današnjem družbenem življenju

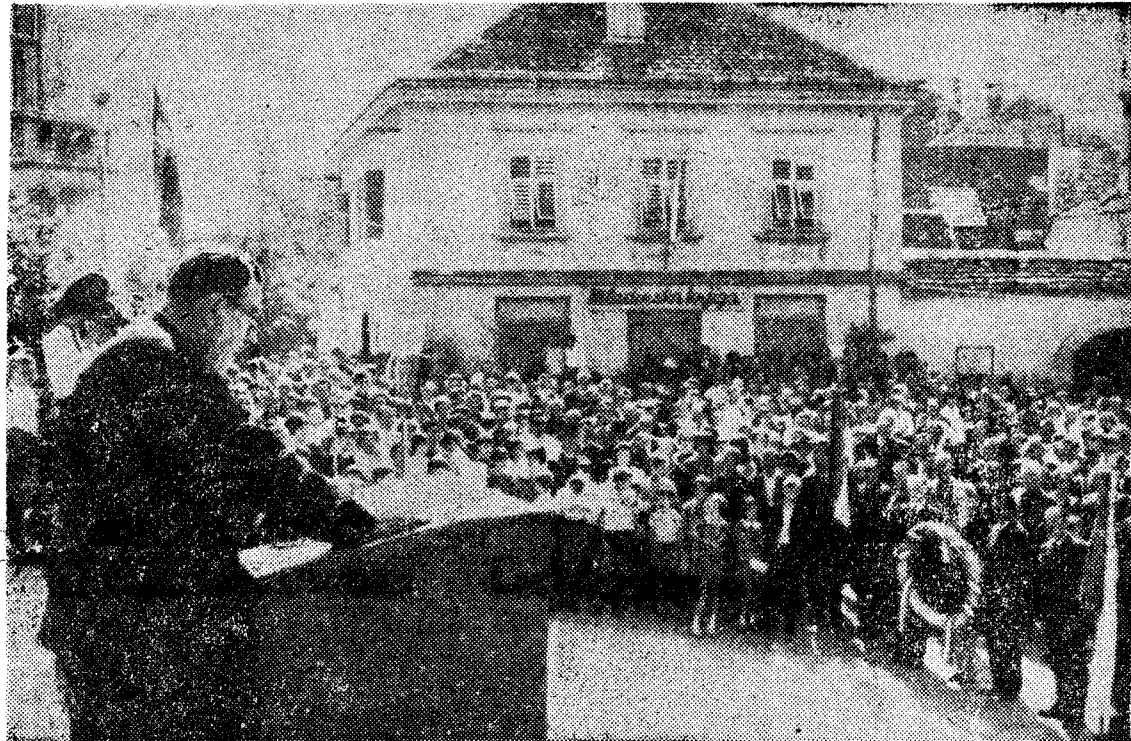
V nedeljo, ob 23. obletnici ustanovitve 15. SNOUB — belokranjske, je bilo v Metliki slavlje, kakršnega domačini ne pomnijo. Več kot tisoč bivših borcev domačinov, okoličanov ter gostov iz bratskega mesta Karlovca se je zbralo na velikem mitingu na metliškem Trgu svobode. Zbrani množici je govoril predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije Franc Leskošek-Luka, delegacija 15. SNOUB-belokranjske pa je s polaganjem vencev ob spomenik padlim borcem v Metliki počastila spomin padlih bojnih tovarišev.

Ze ko je jutranje sonce razginalo zadnje koprne megle, so se na Trgu svobode v Metliki pričeli zbirati udeleženci slavlja. Obetal se je velik dan — in zares je bil velik. Ob zvočnih partizanskih koračnic in pesmi se je na stotine rok sklenilo v prijateljski pozdrav. Ob desetih dopoldne je napočil slavnostni trenutek: pričel se je svečani del srečanja. Zborovanje je začel predsednik občinske skupščine Metlika Franc Vrvišar ter prisrčno pozdravil udeležence slavlja, predvsem pa nekdanje borce 15. SNOUB-belokranjske. Nato je spregovoril predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije Franc Leskošek-Luka, S

toplimi besedami — in med navdušenim pritrdjevanjem zbrane množice — je med drugim povedal:

»Ni kraja ali hiše v vsej tej pokrajini, da ne bi bila pomembna zaradi tega ali onega dogodka. Vsa Bela krajina je en sam veličasten spomenik revolucije, požrtvovalnosti in enotnosti tukajšnjega prebivalstva.

Naš družbeni razvoj temelji na pridobitvah tega štiritletnega boja proti okupatorju in oborožene ljudske revolucije. Te pridobitve so temeljni kamen naše družbe, so korenine, iz katerih mora družba črpati sokove. Iz njih raste naše družbeno življenje v celoti, naši

S proslave v Metliki: govori tovariš Franc Leskošek-Luka

medsebojni odnosi, naše gospodarsko in kulturno bogastvo.

Iz naše zgodovine se moramo učiti predvsem sami, učiti pa moramo zlasti naše mlajše tovariše, ki povzemajo dolžnost in obveznost za nami. Zavedati se moramo, da jih bomo najboljše učili z vzgledom in z doslednim čuvanjem revolucionarnih tradicij. Ko proglasimo domicile bivših partizanskih enot, kakor je to danes storila občinska skupščina v Metliki za Belokranjsko brigado in pred njo že številne druge občinske skupščine po Sloveniji za druge enote, delamo to ne zaradi bivših borcev enot, marveč predvsem zaradi mladine, ki mora zasesti naše borbeno revolucionarne položaje in nadaljevati revolucijo.

Vsi mi borci smo dolžni zagotoviti kontinuiteto revolucije. Boj za pravico in svobodo je vedno privlačil mladino. In naš današnji boj za boljši kos belega kruha, za socializem je v pravem pomenu besede nadaljevanje boja za pravico in svobodo, ki smo ga začeli z vseljudskim uporom pred 25 leti. Velicina ljudske revolucije pa nam mora biti vodilo tudi v današnjem družbenem življenju. Z njo moramo v prvi vrsti seznanjati našo mladino, seznanjati jo moramo z njenimi moralnimi in etičnimi prvinami. Te so prav v tem, da zaupamo delovnemu človeku, da verjamemo v njegove umske in moralne sposobnosti, v njegovo hrabrost in doslednost.

Ko se danes v naši družbi srečujemo z različnimi težavami in nasprotji, nam ni težko poiskati smeri za nadaljevanje naše revolucionarne poti. In če hočemo nadaljevati revolucijo, ki so jo naši narodi začeli pred 25 leti, bomo morali usmeriti vse naše revolucionarne sile v razvijanje samoupravljanja in s tem v nadaljnjo demokratizacijo naše družbe in v vse večje osvobodjanje človeka. Naša revolucionarna naloga v današnjem času je ta, da odločno vztrajamo na poti demokratičnega razvoja naše družbe, izoblikovanju samouprave, kar po-

meni uresničevati našo gospodarsko in družbeno reformo, ki zahteva prilagoditev vseh naših organizmov in vsega našega dela tem zahtevam. Prav to je smisel ukrepov in sklepov IV. plenuma ZKJ na Brionih. Pomembnih nalog, ki čakajo našo družbo prav v zvezi z nadaljnjim utrjevanjem samoupravljanja in izgrajevanja našega celotnega sistema, se zavedamo vsi, posebno pa borci.

Po govoru Franca Leskoška-Luke je tovariš Vrvišar prebral sklep, ki sta ga 16. maja letos sprejela oboja zborna občinske skupščine Metlika; s tem

(Nadaljevanje na 3. str.)

● Edino pravilo

Osnovna organizacija ZK rudnika Industrije marmorja in granita »Venčica« v Arandjelovcu je izključila iz članstva ing. Dragoslava Pavlovića, upravnika rudarskega obrata na planini Venčice in kaznovala poslovodji tega obrata Zdravka Obradovića in Mirka Krstića. Upravni odbor je razrešil ing. Pavlovića dosedanje dolžnosti in priporočil delavskemu svetu, da ga na prvi seji izključi iz delovne organizacije.

Ko so ugotavljali, zakaj ni bil izvršen proizvodni plan v zadnjih sedmih mesecih, so komunisti, člani upravnega odbora in celotno tehnično osebje ugotovili, da so bili Pavlović, Obradović in Krstić malomarni pri delu.

Politika — 26. VIII. 1966

● »Lepa« solidarnost

V petkovem »Pogovoru z bratci« nam je dr. Fedor Krejči ponudil zanimiv podatek: samo v njegovem zavodu se je lani zdravilo 298 oseb zaradi hude in akutne pljučnosti. Stroški zdravljenja so bili 2,6 milijona 8-dinarjev. Plačalo jih je socialno zavarovanje. Ali z drugimi besedami: stroške so si »solidarnostno« razdelili vsi zavarovalci. Lepa solidarnost!

Delo — 29. VIII. 1966

● Nepotreben glavobol

Neverjetno protislovje — kar nekako nam ni prav, da imamo tako bogato letino. Vsega je mnogo, vsega je skoraj preveč, in vendar nam prav tisti preveč povzroča hud glavobol.

Ob teh letošnjih značilnostih se nehoti spomnimo na naša prejšnja prizadevanja: pospešujemo kmetijstvo. Letos smo dosegli uspeh, prelomili smo z odporom proti groženju in kooperaciji, nismo pa hkrati znali prelomiti z izkušnjami slabo založenega trga: z navijanjem cen in s slabo založenostjo trga z industrijskim blagom.

Večer — 30. VIII. 1966

● Za to ni nihče odgovarjal

Lani in letos je bilo pred tuzlanskim občinskim sodiščem 167 sporov iz delovnih razmerij. V 80 odstotkih primerov je bil spor rešen v prid tistih, ki so se pritožili. Porabili so velika finančna sredstva, izplačevali so osebne prejemke ljudem, ki niso delali. Pravdali so se posamezniki, proizvajalci pa so plačevali. In vendarle ni za to nihče odgovarjal ne partijsko ne disciplinsko. Taki primeri so bili v tuzlanski »Remontmontaži«, podjetju za vodovod in kanalizacijo, »Žitokombinatu«, rudniku »Kreka«. »Novi trgovini« in še v nekaterih delovnih kolektivih.

Komunist — 26. VIII. 1966

10. september - dan mornarice

Prihodnjo nedeljo bo slavila jugoslovanska vojna mornarica svoj štiriindvajseti rojstni dan. Dne 10. septembra 1942 je vrhovni komandant Josip Broz Tito izdal povelje o ustanovitvi partizanske vojne mornarice s štabom v Podgori; naši mornarji so sestavili svoj prvi partizanski odred. Tako se je partizanski način bojevanja prenesel tudi na morje in neustrašni pomorščaki so prispevali pomemben delež k osvoboditvi domovine.

Zamisel o ustanovitvi partizanske mornarice pa je vzcvetela sredi največje preizkušnje jugoslovanskih narodov.

Partizanska mornarica je v času narodnoosvobodilnega boja opravila velike naloge. Uničila je vrsto sovražnikovih ladij, dobavila velike količine razstreliva diverzantom v notranjosti dežele, očistila morje min in vzdrževala edino zvezo otkov s kopnim. Zlasti se je izkazala pri zaključnih operacijah za osvoboditev severnodalmatinskega otočja, Hrvatskega Primorja, Istre in Slovenskega Primorja.

Jugoslovanska vojna mornarica postaja vsako leto modernejša. Njeni izšolani kadri in tehnična opremljenost so ponos jugoslovanskih narodov.

Za bivšimi interniranci se bodo srečali še bivši vojni ujetniki — 18. IX.

V Hitlerjevi Nemčiji je bilo nad 80 centralnih vojaških ujetniških taborišč — Stalagov in Oflagov — katerih prva so imela vsako tudi po več sto manjših taborišč, ujetniških delovnih komand. Okoli 20 podobnih velikih ujetniških taborišč je bilo v Mussolinijevi Italiji, še posebna kazenska in uničevalna ujetniška taborišča pa so bila v Hitlerjevi Nemčiji in na Norveškem. Skozi vsa ta taborišča je šlo na milijone zavezniških vojakov z vseh petih kontinentov, med njimi tudi blizu 20.000 Slovencev. Naši ljudje so v teh taboriščih stradali, zastoj delali sovražniku, prenašali ponižanja, bolezn, šikaniranja, skoraj vsakodnevna zavezniška bombardiranja, pa tudi zapore in mučenja od nekaj mesecev do štirih let.

Tudi v teh taboriščih je izgubilo življenje na stotine ljudi, med njimi nekaj sto Slovencev.

Zavedni patrioti in z njimi tudi velika večina vojnih ujetnikov so tudi v teh taboriščih in v ujetniških delovnih komandah organizirali odpor ter našli na tisoče načinov, da so škodovali sovražniku tako rekoč na vsakem koraku.

Borce in aktiviste Zveze združenj borcev NOV Slovenije, zlasti pa bivše vojne ujetnike iz vseh nekdanjih ujetniških taborišč v Hitlerjevem rajhu in Mussolinijevi Italiji vabimo na prvo republiško srečanje bivših vojnih ujetnikov, ki bo v nedeljo, dne 18. septembra 1966, v prijaznem Mostecu sredi Šišenskega hriba v Ljubljani.

Na srečanju, posvečenem 25. obletnici vstaje slovenskega naroda, bo mnogo zanimivega in prijetnega ter za marsikoga tudi novega. Predviden je bogat kulturno-umetniški in zabavni program. Igrala bo godba JLA.

Zato pridite v čimvečjem številu!

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Kitajske oborožene sile

Po podatkih tujega tiska ima LR Kitajska v svojih oboroženih silah — v kopenski vojski, letalstvu in mornarici — nekaj manj kot tri milijone mož.

V kopenski vojski je 2.540.000 mož, ki sestavljajo 36 tako imenovanih pehotnih armad (okrepljenih divizij) in 87 rednih divizij. Izmed teh divizij je 21 topniških, 17 obmejnih, 9 protiletalskih, 6 oklopnih, 3 konjeniške in 2 raketni.

Vzhodnih delih Kitajske — na obalah pred Tajvanom, Kvemojem in Macutem, ki so v rokah kitajskih nacionalističnih sil — je osre-

Vojaške zanimivosti

dotočenih približno dva milijona mož, nekaj sto tisoč pa jih je v južni Kitajski, v bližini vietnamske meje.

Kitajska vojna mornarica ima približno 1200 manjših ladij, med njimi tudi 32 podmornic. Vojna mornarica šteje 211.000 mož, izmed katerih je 120.000 mornarjev in 25 tisoč pripadnikov obrežnega topništva. Poglavitne enote kitajske vojne mornarice so patrolni in torpedni čolni ter hitre topničarke.

V vojnem letalstvu imajo 3500 letal, izmed katerih pa jih je tretjina neuporabnih zaradi pomanjkanja rezervnih delov. Redno letalstvo ima 1370 letal tipa MIG-15 in MIG-17 ter 62 letal tipa MIG-19 in MIG-21. V mornariškem letalstvu je kakih 300 letal tipa MIG-17 in MIG-15. Izmed bombnikov pa je največ sovjetskih letal tipa IL-28, ki jih imajo kakih tristo.

Raketna križarka »Varjag«

Raketna križarka »Varjag« je ena izmed najnovejših sovjetskih vojniških ladij. Ima isto ime kot stara ruska križarka, ki se je 1904. leta odlikovala v boju proti močnejšim japonskim pomorskim silam. Novi »Varjag« je najboljše oborožena površinska ladja na svetu. Njeno poglavito orožje so rakete, ki jih lahko spuste več sto kilometrov daleč.

»Varjag« je po velikosti enak rusilec, njegova oborožitev pa je močnejša od tiste, ki jo sicer imajo težke križarke.

»Varjag« je samo ena izmed serije sovjetskih vojniških ladij tipa »Kinka«, ki so oborožene z raketami. Vsaka izmed teh ladij je dolga 143 in široka 15 metrov, teža pa približno 4000 ton. Njen obris je značilen po dveh 27 metrov visokih jamborih in mnogih radar-skih antenah. Oborožena je predvsem s približno deset metrov dolgimi in skoraj dva metra debelimi raketnimi izstrelki (bržkone dirigiranimi balističnimi), ki jih spuščajo iz četvernih ramp. Ena je v sprednjem, druga pa v zadnjem delu ladje. Razen tega je na sprednjem delu krova pritrjena dvojna naprava za izstreljevanje dirigiranih raket tipa »sladja-zrak«, zadaj pa sta še dva dvocevna protiletalska topa Kal. 85 mm. To pa še ni vse. Na ladji so še raketni protipodmorniški metaleci, šest torpednih cev in helikopter (za zvezo, ogledovanje in napade na nasprotnikove podmornice).

Japonski petletni oborožitveni načrt

Japonska je s svojimi 245.000 vojniki — ne računajoč Kitajsko in Vietnam, ki je v vojni — trenutno najmočnejša azijska vojaška sila. Po številu ljudi, ki jih ima pod orožjem, je med kapitalističnimi državami na sedmem mestu.

Japonsko obrambno ministrstvo sedaj pripravlja petletni načrt, po katerem bo Japonska postala še močnejša vojaška sila. Načrt bodo začeli uresničevati naslednjega leta v aprilu.

V skladu s tem načrtom nameravajo kopensko vojsko povečati s sedanjih 140.000 na 180.000 mož, to-mažo vojnih ladij s 140.000 na 176 tisoč ton in število bojnih letal od 1000 na 1500.

Kopenska vojska bo v bodoče imela trinajst divizij in zračno-transportno enoto s 40 velikimi in 70 manjšimi helikopterji. S temi helikopterji bodo lahko hkrati pre-peljali vse vojske ene divizije.

Nabavili pa bodo še 290 oklopnih transporterjev, 400 tankov, 150 topov Kal. 106 mm, 200 breztrajnih topov in 50 naprav za izstreljevanje raket. Kupili bodo tudi protiletalske rakete tipa »Hawk«.

Japonska vojna mornarica se bo povečala za osemnajst ladij, izmed katerih bo pet rusilcev, tri protipodmorniške fregate in deset polagalk min. Razen tega pa bodo Japonci kupili še 60 protipodmorniških helikopterjev, 20 izvidniških hidroavionov, 70 patrolnih letal in 10 hitrih sanitetnih letal.

SOVJETSKI PODPOLKOVNIK O. NAZAROV JE V »PRAVDI« OBJAVIL ZANIMIVO REPORTAŽO O POLETU NEKEGA MEDCELINSKEGA STRATEŠKEGA NOSILCA RAKET

Nosilci raket letajo čez oceane

Jutro je sivo, toda naše raz-položenje je izvrstno. V sobi za prehodnike, kjer sem prenočeval, dolgo nisem mogel zaspati. Skrbelo me je, kako bo med poletom in če bom mogel vse opisati, kar bom doživel. Najvažnejše pa je, da se ne premislju.

Na komandnem mostu sem našel posadko. Preverjajo, če je vse v redu. Vsi pa so nasmejani. Po končani pripravi zavijemo proti letalu. V kabini si nadenem padalo, spojim čeladofon z napravo za notranjo zvezo in

vedno se dvigamo, letalo pa leti čedalje hitreje. Smo že več sto kilometrov daleč od garnizi-val, kjer so zelenje, cvetje, udob-ne hiše, ravne steze, topel asfalt. Tu pa je zunaj letala huš mraz. Prebili smo se skozi oblake in sedaj sonce močno osvetljuje kabino letala, stotine naprav, številnic, ploščic, raznobarnih žarnic, kablov, cevi...

Na radarjevih indikatorjih razločno vidimo značilne orien-tirje. Instrumenti kažejo, kako daleč smo od najbližje točke,

Večurni polet. To pomeni ogromne razdalje, zaleditev in nihanje, nevihte, zračne tokove in polet s pomočjo instrumen-tov, ko se ves svet zmanjša na velikost kabine.

Nekaj besedi o komandantu posadke Borisu Borisovem. Kon-čal je železniško srednjo šolo, nato pa je prešel v Balaševsko pilotsko šolo. Pred kratkim je postal pilot prvega razreda in komandant odreda. Posla ima čez glavo, toda kljub temu mu ostane časa tudi za šport. Že

če in ne morejo goreti. Bori-sov ni ničesar ukrenil, temveč je takoj vse razumel, brž ko se je ozrl proti zadnjemu delu leta-la. Ta je bil osvetljen z močno svetlobo. Oblaki so namreč bili polni elektricitete in električne praznitve so povzročale svetli-kanje ob koncih topovskih cevi. Povsem razumljivo pa je bilo, da je tisti, ki se je prvič sre-čal s tem pojavom, menil, da gore topovi.

Hitrost letala je izredna. Na-vigator nam komaj sproti ime-nuje večja mesta, ki ostajajo za nami.

Gledam sedaj na eno, potem pa na drugo stran. Skozi luknje v oblakih vidim, kako hitro zemlja drsi pod nami. Nato stane popolna oblačnost, letalo pa začne nihati. Povečala se je tudi njegova hitrost: smo v zračnem toku.

Sonce tako močno greje, da so morali na eni strani letala spustiti zaveso. Nato smo zajtr-kovali. Letalski obrok: majhna mesna konzerva, grozdni sok, vafli, sladkor, čokolada, prepe-čenec... Sedaj je boljše. Zdi se mi, da me tudi škornji ne sti-skajo več tako močno.

Čeprav smo že daleč od na-šega letališča, pa imamo z njim nenehno zvezo. Smer — proti severnemu tečaju, tja, kjer se stikajo meridiani, kjer redko-kdaj sije sonce in kjer je ocean pokrit z večnim ledom. Na sto-tine ljudi je v mnogih letalih skušalo prodreti tja, da bi vi-deli ta skrivnostni kraj.

Severnega tečaja ne imenu-jejo zaman »vremensko, kuhi-njo«. Mnoge dežele, pa tudi So-vjetska zveza, žele zvedeti, kaj vse vpliva na spremembo vre-mena, in te spremembe predvi-deti že vnaprej. Zato je pred skoraj tridesetimi leti Mihail Vodopjanov z letalom prepeljal ekspedicijo na severni tečaj. Takrat se je začelo delo »SP-1«.

Letimo že več ur, na naših fantih pa še vedno ni opaziti nobenih znakov utrujenosti.

»Cilj!«
»Daljava 330, naravnost po kurzu.« raportira Semčuk. »Levo tri, komandant.«

»Vidim.«
»Naravnost po podmorniškem kurzu.«

Spustili smo se niže, podmor-nica pa se je začela potapljati. Še dolgo jo vidimo pod vodo. Nato zagledamo veliko rumeno ladjo — ribiško.

Pod nami so spet oblaki. V spominu pa mi je ostala črna podmornica, rumena čezcean-ska ladja, zelena voda, modro nebo in močno vroče sonce. Pi-jemo čaj z nekakšnim ekstrak-tom. V zraku smo že sedem-najst ur.

Naša letala so že davno pro-drla v največja zračna pro-stranstva, ne potrebujejo opo-rišč za dopolnitev goriva in ne boje se nobenih razdalj. Že dol-go letimo nad drugim oceanom, prešli smo že več morij, do kra-ja poleta pa je še daleč.

»Cilj!« je tiho dejal naviga-tor. Ozrl sem se na iluminator, pri tem pa opazil nasmehe na licih članov posadke. Čeprav letalo leti z ogromno hitrostjo, bo kljub temu minilo še precej časa, preden bomo s svojimi očmi zagledali cilj, ki ga je od-kril navigator. Medtem pa navi-gator že poroča o velikosti ladje in razdalji med njo in letalom. Da, v današnjih časih se ne smemo več zanašati na oči.

Na morju je čedalje več naj-različnejših ladij. Oblaki posta-jajo redkejši, nato pa jih ni več. Ocean. Saj je skoraj neverjetno, da smo še pred kratkim leteli nad nepregledno ledeno površi-no, katere razpoke so podobne velikim rekam.

Nadaljujemo polet. Za nami je arktičski led, južno od nas pa so tople morske vode...

Fotografija z vprašajem

Zima (hrčkone 1. 1943—1944) fantov in deklet na sliki ni, kot kaže, prav nič motila. Petarica je celo sedla v sneg, drugi pa so se nasmejnili partizanskemu fotografu. Kdo so ti partizani? Pomagamo vam seči v spomin skoraj četrstoletja nazaj: fotografiranci so oblečeni v italijanske uniforme, prvi za desne, ki sedi, pa pestuje italijansko brzostrelko. — Bilo je nekega zimskega dne. Najbrž je zapadel svež sneg in primrznil na veje smrek. Skozj meglice je skušalo prodreti sonce, ko je prišel mimo partizan s fotoaparatom ali pa je osebe kake bolnišnice odkrilo, da je med njimi kdo, ki se ukvarja s fotografiranjem. Zbrali so se, se uredili kot na starih fotografijah iz cesarskokraljevih časov, fotograf je prišil... Nastala je slika, ki jo pričujemo in ki se ne ve zanj, koga predstavlja, kdaj in kje so jo posneli. Po uniformah sodeč pa tudi po zasneženih vejah najbrž pozimi 1943 na 1944, morda tudi zadnjo vojno zimo. Toda v tem primeru gre resnično za zaledno enoto, ki je ohranila stare uniforme, saj eden izmed borcev nosi popolno italijansko. Takrat so bile brigade že v zaveznikiških uniformah, oborožene z avtomatičnim orožjem... Sporočite nam, če so naša ugibanja pravilna!

na masko natakem cev za do-vod kisika. To je bojno letalo. V njem ni nobenega odvečnega prostora in zato ne smem pri-čakovati kdove kakšne udob-nosti. Sicer pa ne letimo na sprehod. Do starta je ostalo še kakih dvajset minut. Petnajst, deset, pet. Vzlet!

»Sto petdeset, motorji delu-jejo pravilno!«

»Dvesto... motorji... pra-vilno.«

Letalo se dviga. Poleg mene je starejši tehnik Ivan Sičkov, ki natančno pozna letalo in vse njegove dele. Čedalje više smo. Tri, štiri, pet tisoč metrov. Na licih imamo maske za kisik. Še

kjer moramo zaviti, pa tudi smer, višino in hitrost poleta. Navigator Aleksander Kazakov razlaga, kako delujejo posamez-ni instrumenti. Nehote primer-jam to opremo z ono na letalu, v katerem sem bil nekdan kot navigator tudi jaz. Minilo je le nekaj let, toda naše letalstvo je v tem času napravilo velik ko-rak naprej.

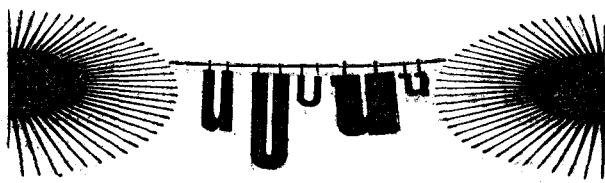
Letimo dalje. Vsak ima svoj posel. Razumljiva povelja. La-konski odgovori. Preračunani gibi. To je polet na daljšo raz-daljo. Moči morajo razporediti tako, da so lahko vselej pozorni in pripravljeni, da ukrepajo v vsakem hipu.

dolgo se ukvarja z boksom in dviganjem uteži.

Pred kratkim se mu je pri-merilo naslednje:

Posadka je dobila nalogo. Po-noči je letalo vzletelo in takoj zašlo med oblake. Nekaj sekund kasneje je Borisov zaslišal svo-jega komandirja oborožitve, ki je bil šele pred kratkim prišel v enoto, kako ves razburjen spo-roča: »Komandir, topovi gori-jo!« Sporočilo je bilo, seveda, neumestno, saj topovi niso sve-

PODJETJA, USTANOVE IN OBČANI

Hitro vam dišeče opere in zlika vse vrste perila
OBRTNO PODJETJE »USLUGA«

LJUBLJANA, Zgornja Šiška
Šišenska 11, tel. 314-780

- KEMIČNO OČISTIMO in zlikamo vse vrste oblačil (strojno in ročno) kvalitetno, hitro in po ugodnih cenah.
- SUPER EXPRES v 2 urah, EXPRES v enem dnevu in NAVADNO v treh dneh!

ZBIRALNICE:

- ZVEZNA UL. (Potrošniški center), tel. 315-221
- MOSTE, Ob Ljubljani 36/a (vhod iz ulice Jana Husa)
- ŠENTVID št. 69

Vaši prihranki bodo pri nas za vas varno in koristno naloženi!
Obrestna mera za navadne vloge 5 % — za vezane vloge preko 12 mesecev od 7 do 7,5 %.

VLAGAJTE IN VARČUJTE PRI

KREDITNI BANKI CELJE — osrednji enoti

IN NJENIH EKSPOZITURAH:

- ZALEC, MOZIRJE, LAŠKO, SENTJUR, ŠMARJE PRI JELŠAH, ROGAŠKA SLATINA, SLOVENSKE KONJICE, SEVNICA IN BREŽICE

TER PRI PODRUŽNICAH:

- CELJSKA MESTNA HRANILNICA, SLOVENSKA BISTRICA
- VELENJE z ekspozituro v Šoštanj
- SLOVENJ GRADEC z ekspozituro v RADLJAH OB DRAVI, DRAVOGRADU, RAVNAN NA KOROŠKEM, PREVALJAH IN MEŽICI

KREDITNA BANKA CELJE

Vse za šolo boste ugodno kupili
v 3. nadstropju trgovske hiše

nama LJUBLJANA

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

Rešila je London

Francoska »nacistka«

Rojena je v Alzaciji, kjer žive tudi Nemci. Njen oče je v Strassbourgu deloval kot britanski in francoski agent. Ko se je v Alzaciji pojavila nacistična peta kolona, so mu dali nalogo, naj hlini naklonjenost do Nemcev in nacistov. Tako je nemške agente začel oskrbovati s podatki, ki mu jih je bila dostavljala centrala. Informacije so včasih bile resnične, včasih pa napačne, da bi mu Nemci čimbolj verjeli.

Ko je med Nemčijo in Francijo prišlo do vojne, so Bicha kot »pronacist«¹ aretirali. S tem so želeli doseči, da bi Nemci Bichu še bolj zaupali in da ga nato kot zanesljivega obveščevalca pošljejo v Nemčijo. Medtem pa je Bich hudo zbolel...

Ker oče ni mogel več delovati, je njegovo vlogo prevzela hči. Britanska obveščevalna služba je menila, da bo Helena

Britanska obveščevalna služba je že 1939. leta zvedela, da Nemci v Peenemundu ob Baltiku pripravljajo neko novo orožje. Potem ko se je Edith P., britanska yohunka, v zadnjem hipu izognila aretaciji, so poslali tja namesto nje Heleno Bich.

Bich kot hči od francoskih oblasti preganjanega človeka v Nemčiji dobrodošla. Čeprav sta Nemčija in Francija bili v vojnem stanju, Hitler še ni krenil v ofenzivo in okupiral Francije. Zato so Britanci namenili Heleni vlogo begunke in so jo poslali prek Rena. Tja pa ni prišla povsem praznih rok.

Dotlej je delala kot risarka v francoski tovarni orožja Schneider-Creuzot. Njeni šefi so tam dobili neke stare načrte, ki naj bi jih Helena dala Nemcem in tako hitreje in lažje dosegla svoj cilj. Zares, Nemci so bili

zadovoljni, hkrati pa tudi pričrni, da je prava nacistka. Kmalu nato je britanska centrala v Londonu zvedela, da so jo v Berlinu zelo lepo sprejeli, da ji bodo dali nemško legitimacijo in jo zaposlili kot risarico v industriji »Siemens«. Se več. Nemška protivohunska služba je sklenila, da bo to alžasko dekle uporabila v svoje namene in jo poslala na posej prav v Peenemunde!

Prihod v Peenemunde

Pri tem sta zelo pomembno vlogo odigrali tudi njena odločnost in spretnost. Zgodilo pa se je takole:

Ko je Helena »bežala«² čez Ren, se je močno prehladila in je nato imela težave s pljuči. V Berlinu je vzpostavila zvezo z nekim pomembnim britanskim agentom, ki je imel redne stike z Londonom. Čeprav bi do važnih podatkov prišla tudi v Siemensu, sta sklenila, da bo Helena svojo bolezen temeljito izkoristila in poizkusala priti na Baltik. Zato je od nekega zdravnika dobila priporočilo, da ji je za uspešno zdravljenje potrebno dolgotrajnejše bivanje neke ob Severnem morju. Nato je stopila k majorju Petersu, ki je v Siemensu bil vodja protiobveščevalne službe in ki jo je podučeval. Ta ji je bil zelo naklonjen in zato ga je lahko prosila, naj ji pomaga priti na Baltik, morda v Peenemunde, kjer bržkone tudi potrebujejo risarico... Peters ji je odgovoril:

»To pa res ne bi bilo slabo. Tam nedvomno potrebujejo risarje, hkrati pa boste lahko delali tudi za nas. Kar zanesite se name.«

Ko so to zvedeli v Londonu, so si lahko zadovoljno meli roke. S tem dekletom so imeli več sreče, kot so prvotno mislili.

Težko je opisati, kaj vse je Helena storila in v kakšnih razmerah je kot agent »S-032«³ delovala v tem nemškem oporišču. Kljub temu pa ona ni bila edini zavezniki agent. Dvakrat tedensko se je sestajala z enim izmed dveh britanskih agentov, ki sta prihajala v bližino tega kraja, da bi od nje prevzemala kopije načrtov, mikrofilme in razne druge podatke ter jih pošiljala naprej v London. Do vsega tega je lahko prihajala le ona, kajti Helena ni bila le risarka načrtov, temveč tudi agent nemške protiobveščevalne službe in je lahko nadzirala tudi druge Nemce.

Njeno delo je bilo tako pomembno, da je britanski predsednik konec 1941. leta — potem ko je Helena Bich delovala že več kot leto dni — ukazal, naj obveščevalnemu delu v tej nemški bazi in okolici priznajo prednost. Po podatkih, ki so jih bili dali Churchill, je ta ocenil, da Nemci pripravljajo novo in zelo nevarno orožje, čeprav še ni bilo moč ugotoviti, za kakšno orožje pravzaprav gre.

Hitlerjev obisk

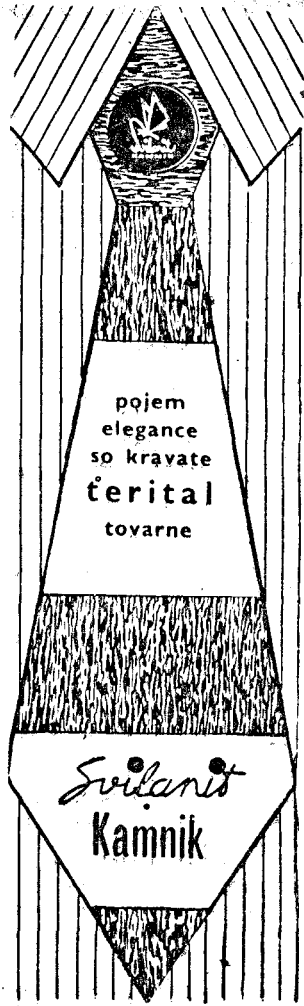
Naposled je v Peenemunde prišel sam Hitler. Spremljala so ga tri letala. Storili so vse potrebno, da bi njegov prihod ostal nezapažen. Tudi Helena je kot agentka nemške protiobveščevalne službe dobila posebno nalogo. Se strože je morala nadzirati večje število risark. Toda ona je želela kaj več zvedeti o namenu Hitlerjevega obiska in o tem, kaj mu bodo poročali. Vsi pa so bili zelo živčni, kajti v Hitlerjevi navzočnosti so nameravali izstreliti za pripravljen raketo. To so tudi storili. Raketa je kakih deset minut krožila po zraku, nato pa padla nekam v morje. Ko so videli, da je Hitler zadovoljen, so se vsi globoko oddahnili.

Hitlerju so zagotavljali, da na skrivnost dobro pazijo in da Britanci o tem ničesar ne vedo. Kot dokaz so navajali to, da britanska letala večkrat letajo nad oporišča napadati, ker je sodil, da bi v tem primeru Nemci preselili oporišče kam drugam, kjer pa bi jih bilo težko najti. Uničili pa ga bodo kasneje, ko ga bodo Nemci še bolj razširili.

Helena Bich je v noči po Hitlerjevem odhodu oddala natanko poročilo. Iz londonskega arhivskega gradiva je videti, da je obvestila London o bistvu razgovorov in dala seznam vseh Hitlerjevih spremljevalcev. Na podlagi tega so Angleži lahko ugotovili, katere nemške ustanove, organi in tovarne sodelujejo v tej zadevi. Tako je centrala lahko poslala nove agente tudi v te ustanove in tovarne.

PRIHODNIČ:

- NEPRIČAKOVANA NEVARNOST
- PRVA FOTOGRAFIJA »V-1«⁴ V LONDONU
- USPEŠNO BOMBARDIRANJE

TAM, KJER SE SPRELETAVAJO JASTREBI

5

Hajfong, 30. decembra.

Ko smo prišli iz Hanoja ven, se je naš avto priključil koloni marogasto prebarvanih vojaških tovornjakov. Videti je, kakor da bi se vse ljudstvo selilo le ponoči. Vojska s svojimi vozili, kmetje pa peš, z dvokolesi in z vozički. Z vodne gladine po riževih poljih odsevajajo kresovi, ki razsvetljujejo vodne zapornice. Iz teme se iznenada prikažejo obrisi postav s puškami in lopatami, ki se zibljejo s hitrim korakom druga za drugo. Ob pontonskem mostu gore spet drugi kresovi, ki svetijo vojakom na straži. Povsod je videti znake vojne: od bomb razkopane kottanje, polomljeno okleščeno drevje, zadeti most in množico ljudi okrog njega. Hitijo popravljati. Kmetje dovažajo zemljo in pesek, dečki pa prinašajo veje in most kamufilirajo. Delali bodo vso noč in most bo jutri že popravljen.

Hajfong, 2. januarja.

Pred nami je predmestje Hajfonga s svojimi tovarniškimi dimniki. Kakor v Hanoju tudi tukaj delajo s puško ob stroju. Kadar zatulijo sirene, delavci pograbiijo puške in stečejo na prosto, pripravljeni za streljanje. Proti letalom? Seveda, proti letalom. V vsaki tovarni so organizirali posebno obrambno skupino, ki je stalno na straži. Del prostega časa delavci posvečajo prosvetni dejavnosti, del pa vajam za protiletalsko obrambo. Cez tovarniška dvorišča so razpete žice. Na njih so obešeni modeli letal, ki rabijo za vaje.

»Naj le prilete ameriška letala, jim bomo že pokazali!«⁵ pravijo delavci iz obrambne skupine. In kaj bodo zmogli s puškami?

»Kadar letijo visoko, jim ne moremo do živga. Kadar pa se spustijo v strmoglavem letu nad nas, jih lahko sestrelimo tudi s puško. Bolj ko je letalo moderno in tehnično izpopolnjeno, bolj je ranljivo. Ze sama velika hitrost reaktivna poveča učinek puškine krogle. Pri tisoč kilometrih na uro ima protidarec katastrofalne posledice.«

Zvečrilo se je. Tako kot v Hanoju so tudi v Hajfongu ulice široke, obsajene z drevjem in polne vrveža. Krošnjariji prodajajo ob brenju petrolejk na tisoče stvari, množica ljudi pa se preliva v eno in drugo smer mirno kot reka, brez tiste živčnosti, ki je značilna za evropska mesta. Povsod vidiš otroke, ki berejo in se učijo. Vietnamska hiša ni kot naša, ker ima drugačen pomen. Podnebje je milo in še pozimi le redkokdaj zapihla hladen severni veter. Razen tega ljudje niso navajeni, da bi se zapirali med zidove in se izolirali pred dogajanjem v ostalem okolju. Za Vietnamca je hiša kraj, kjer je in spi, če je obrtnik, pa mu rabi še za delavnico. Zato je njegova hiša odprta na cesto, ki je njegovo resnično bivališče, proti mestu z lokali, knjigarnami, vrtovi, tržnicami, gledališči in sedeži partije, to je proti krajem, kjer preživi dosti več časa kot pod domačo streho.

Hajfong, 4. januarja.

Ze zgodaj zjutraj smo odpotovali proti morju. Takoj za mestom se razprostirajo polja. Nikjer ni videti siromašnih predmestnih naselij, ki so značilna za naše razmere. Iz polja rastejo cementni velikani, tik ob gradbiščih pa so njive in riževa polja. Kmalu smo v rečni delti. Na levi vidimo visok nasip, na desni pa prostrano ravnino, kjer se menjavata voda in polje. Kmet je tukaj dostikrat tudi ribič. Zapustili smo področje delte in pot nas vodi skozi bujno zelenje.

Slamnat kolibe v vasi so takšne barve kot zemlja. Ni je vasi brez šole, ki je največkrat edino zidano poslopje. Tudi tukaj je slišati mrmanje otrok, ki se učijo. Vsak kraj ima bolničarja, skoraj povsod je preprosto urejena porodnišnica in marsikje imajo tudi stroj za luščenje riža. Ker je to dežela riževih polj, mlak in komarjev, ima vsak kmet ležišče zaščiten z mrežo. Vasi, ki se skrivajo v gozdičkih visokega bambusa, so bile pred tridesetimi leti glavna atrakcija francoskih novinarjev. V njihovih člankih ni nikoli manjkalo »eksplozivni«⁶ opis golih otrok. Zdaj so otroci oblečeni, dobro hranjeni in ne kažejo nobenih sledov trpljenja. Stari ljudje pa so še vedno koščeni in izčrpani, saj je nedohranjenost trajala stoletja.

Ribiči so nas povabili v svojo džunko. Postregli so nam z »lua moi«, ki je močno riževno žganje, in s sipami, ki so jih spekli na žaru. Povedali so nam, da so člani zadruge, ki razpolaga z dvajsetimi ladjami za ribolov na odprtem morju. Povsod je videti puškomitraljeze: ob ladjici, pri krmilu in na ramenih moža, ki šiva mrežo. »Sedmo brodovje križari po Tonkinškem zalivu,«⁷ nam pripovedujejo. »Če bi vam morali povedati vse, kar smo že doživeli, bi se morali pogovarjati do večera.« Med ameriškim brodovjem in ribiškimi džunkami se je namreč začel naravnost neverjeten dvoboj.

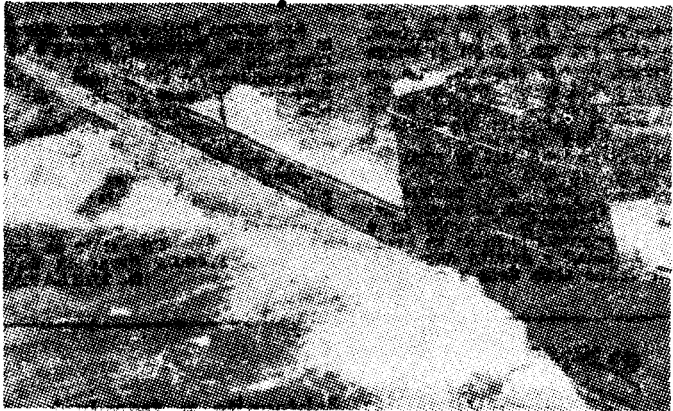
»Američani nas hočejo ustrahovati. Kadar smo na odprtem morju, nas mitraljirajo z letali. Njihovi lahki motorni člani ponoči vdirajo v naše teritorialne vode. Kar na lepem pristanejo ob naših ladjicah, da bi prišli do raznih informacij. Po nekaj dneh jih običajno izpustijo, poveljnike pa odpeljejo s seboj. Na obrambo moramo biti pripravljeni vsak hip.«

Med posadko so tudi ženske — žene ribičev. Spremljajo svoje možje. Tudi one so oborožene. Sedijo v kabini pri pečici, na kateri vre voda za čaj. Ena bere, druga plete nogavico, tretja pa čisti brzostrelko.

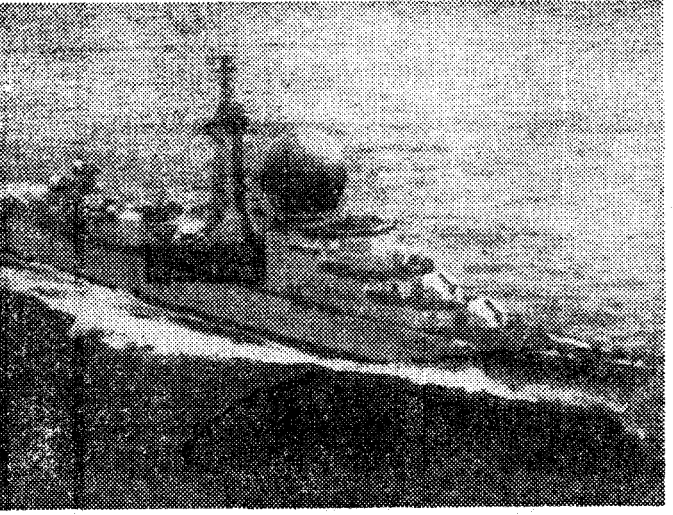
»Veste, tega smo vajene. Nad oceanom so vedno divjali tajfuni, zdaj pa imamo na grbi še mitraljiranje in nenadne napade. Kakor mine neurje, tako bo minilo tudi to. Najvažnejše je, da se ulov ne zmanjša.«

NADALJEVANJE

FOTO S PODPISOM

SOVJETSKO PODMORNIŠKO LADJEVJE je največje na svetu. Sovjetska vojna mornarica nima le atomskih podmornic, ki so oborožene z balističnimi raketnimi izstrelki, temveč tudi posebne protipodmorniške podmornice, ki imajo nalogo, da poiščejo, prestrežejo in napadejo nasprotnikove podmornice

NAJNOVEJŠA FRANCOSKA FREGATA se imenuje »Sourtrain«⁸ in je prva francoska fregata, oborožena z dirigranimi raketnimi izstrelki »ladja-zrak«. Skupno z neko drugo fregato, ki jo še grade, je namenjena za protipodmorniško in protiletalsko zaščito letalonosilk »Clemenceau«⁹ in »Foch«. Fregata plove s hitrostjo do sedemdeset kilometrov na uro

TOVARNA TRIKOTAZNEGA PERILA

PLETENINA

LJUBLJANA, ZALOŠKA C. 14

- vam nudi po zmernih cenah bogato izbiro ženskega, moškega in otroškega perila iz bombaža, svile in rayona

TRADICIJA IN IZKUŠENOST KOLEKTIVA STA JAMSTVO ZA KAKOVOST IZDELKOV.

ORIGINALNE VZMETNE VLOŽKE

jogi

PROIZVAJA »MEBLO«¹⁰ NOVA GORICA

Dimenzije:

- 70x190 95x190
- 75x190 100x200
- 80x190 130x190
- 85x190 140x190
- 90x190 150x190

- PREOBLIČEN v tapetniškem blagu ali gradlu
- široka IZBIRA desenov
- za ZIMSKO ali LETNO uporabo
- polnjenje: KOKOSOVA vlakna ali IPREN

PRI NAKUPU PAZITE NA ZAŠČITNI ZNAK

Kakšna »kulturna« revolucija?

V Evropi vemo pravzaprav tako malo o Kitajski. Vedno je bila uganke, danes je še večja. Prvi Evropejec, ki je obiskal Kitajsko, je bil beneški trgovec Marko Polo. To je bilo v trinajstem stoletju, ko so živeli Turki v starih centralni Azije in Evropa še pojma ni imela o Ameriki. Kitajska se je takrat imenovala »Cathay«, Arabci pa so uporabljali ime »Sina«.

Danes kroži na kitajski celini cela plejada novinarjev, trgovcev, delegacij. Vendar o deželi velikega zidu ne vemo veliko. Kaj se dogaja na Kitajskem? Ali imajo sedanji dogodki korenine v preteklosti ali v sedanjosti?

Kitajska je v svoji zgodovini doživela velika razočaranja. Bila je zadnja žrtev imperialističnega ekspanzionizma. Indijo so dobili Angleži, Afriko so si razdelili na berlinskem kongresu leta 1878, Francija in Anglija sta čakali na propad otomanske države in na bogato dediščino na Srednjem vzhodu. Preostala je še Kitajska.

S severa, prek reke Amur so pridirali Rusi, zagotovili so si bogato Mandžurijo, luko Port Arthur, ki nikoli ne zamrzne. Carska Rusija je zgradila transsibirsko železnico. Ta gre od Irkutska do Vladivostoka zelo blizu kitajske meje.

Z juga so pritiskali Angleži, Francozi, Nemci, pozneje tudi Američani. Vsilili so Kitajski tako imenovane kapitulacije —

Politični obzornik

prednosti, ki so jih pozneje spretno in perfidno izkoristili.

Po prvi svetovni vojni se pojavi na kitajski sceni Japonska. Leta 1931 so japonske čete vdrle v Mandžurijo, dve leti pozneje so zasedle pokrajino Džehol, leta 1937 so zasedli Peking. Kitajska je bila petdeset let, od 1895 do 1945, v vojni z Japonci.

Kar se zdaj dogaja na Kitajskem, to je izbruh kitajskega šovinizma, je ondan ugotovil neki ameriški list. To ni nič novega v dolgi kitajski zgodovini. Leta 1900 je prišlo na Kitajskem do protievropskih izgrediv — boksarska vstaja. »Uporniki« so požigali šole, kjer so učili tuje jezike, trgali so železniške tračnice, rezali telegrafске žice, napadli so Kitajce, ki so sprejeli zahodne navade.

Tudi danes se dogaja nekaj podobnega. Vendar je razlika. Kampanja proti vsemu, kar je »zahodnega«, »meščanskega«, kar spominja na Sovjetsko zvezo, ne gre tako daleč.

Kitajska je dežela, ki je ne moremo primerjati z nobeno drugo. Njen razvoj je bil poseben. Kitajska kultura je najbolj izolirana, najbolj kontinentalna, najbolj kontinuirana.

Kitajski zgodovinarji so si vedno predstavljali Kitajsko v središču sveta. Za Kitajce je bilo vse tuje manjvredno, »inferiorno« (Tudi za stare Grke so bili tuji »barbari«).

Vse, kar je tuje, kar kaže na »buržoazno ideologijo«, vse hočejo zdaj nadomestiti z »revolucionarno proletarsko ideologijo«. To, kar se dogaja na Kitajskem, se imenuje uradno »kulturna proletarska revolucija«.

Italijanski list »Unita«, glasilo KP Italije, je ondan zapisal, da dokazujejo sedanji dogodki »popoln neuspeh antisovjetske kampanje«. Kitajska je doživela v zadnjih dvanajstih mesecih vrsto zunanjepolitičnih neuspehov. Najhujiši udarec je bil prav gotovo spodleteli državni udar v Indoneziji lani oktobra. Vsa kitajska strategija v Aziji se je podrla. Posledice niso izostale.

Komunistična partija Japonske in KP Severne Koreje nista več izključno pod vplivom Pekinga. Vse več je znakov, da želita dobiti čimveč svobodo akcije in da poudarjata svoje poglede in svoje rešitve.

Sedanja garnitura na Kitajskem je stara. Tako stare ekipe nima nobena država. Kitajski voditelji so formirali svoje nazore in vzore v težki državljanski vojni. Udeležili so se dolgega pohoda — to je bil v bistvu umik pred kuomintangovci — sodelovali so v vojni proti Japoncem. Prvega oktobra 1949 so pristostvovali velikim manifestacijam v Pekingu — proglasitvi ljudske republike.

Nova generacija za vse to ne ve, vsega tega ni doživela. Pripravljajo jo za trdo življenje. Vendar perspektiva stalnih odločitev in špartanske življenja ni privlačna. Nova generacija bo nekega dne prav gotovo uveljavila svoje poglede.

Ondan je ameriški list »The New York Times« zapisal, da se Mao boji, da bi doživel usodo Stalina. Hruščov ga je »zbrisal« iz uradne zgodovine sovjetske partije. Zato bo novi močni človek Kitajske vojak — 57-letni obrambni minister Lin Piao.

Stalin se je vedno bal, da bi v Sovjetski zvezi prišel na oblast kak general. Zato so se morali koj po vojni generali umakniti iz politike.

Na Kitajskem imamo drug fenomen: general bo postal prvi človek Kitajske! To je perspektiva, ki je nihče ne more pozdraviti. Lin Piao je avtor teorije, po kateri bo »vas« pogoltnila »mesto«. »Vas« — to so nerazvite dežele Azije, Afrike, Latinske Amerike. »Mesto« pa je industrijski Zahod — Evropa (s SZ) in Amerika.

Očitno je, da žele na Kitajskem ustvariti ozračje terorja. Tako imenovana kulturna revolucija je zgovoren dokaz. Kaj vse se dogaja v njenem imenu!

U Tant se umika

U Tant je izjavil, da ne bo več kandidiral za generalnega sekretarja svetovne organizacije. Pretežno je breme. Spoznal je, da Združeni narodi v vietnamskem vprašanju ne morejo uspešno posredovati. To je bila grenka ugotovitev.

Generalni sekretar je bil iz Azije, iz stare azijske dežele Burme. Posebej bil je najzlahtnejše tradicije Vzhoda. Njegova filozofija je bila budizem. Razmišljal je o svetu, zgodovini, mestu Azije v naši zgodovini, o velikih civilizacijah, ki so se rodile od Palestine in Mezopotamije do Kitajske.

Pet let je delal v New Yorku. Vsak dan od jutra do večera. Le na izrecno zahtevo zdravnikov je nekaj dni v letu počival.

Užival je zaupanje Vzhoda in Zahoda. Vsi so bili za to, da bi se enkrat kandidiral za generalnega sekretarja največje organizacije na svetu.

Kdo bo njegov naslednik? To vprašanje ni akademsko. Svetovna organizacija preživlja dolgotrajno krizo. Pokazalo se je, da v vietnamskem vprašanju ne more storiti nič. In vendar je U Tant iz Azije in dobro pozna to celino. Zivel je nekaj časa celo v Hanoi in ve zato nekaj več o Vietnamu.

Med njegovimi nasledniki se omenjajo predvsem predstavniki Latinske Amerike. Evropa je že imela tri generalne sekretarje. Azija je imela enega. Afrika je še mlada, večina držav se je osamosvojila šele leta 1960. Latinska Amerika predstavlja močno, kompaktno skupino. Po nepisanih zakonih naj bi bila zdaj na vrsti.

S kakšno avtoriteto bo lahko govoril novi generalni sekretar? Če bo res iz Latinske Amerike, bo lahko govoril v prvi osebi o Vietnamu? Ali niso države Latinske Amerike le preveč blizu Washingtonu? Ali niso vseh dvajset let po vojni preveč avtomatsko glasovale za ameriške predloge?

RAZSTAVA NA JESENICAH PO SLEDOVH NACISTIČNEGA TERORJA

V soboto popoldne so na Jesenicah pri Jelenu odprli razstavo pod naslovom »Po sledovih nacističnega terorja«. Razstavo prireja Tehniški muzej Železarne Jesenice — oddelek NOB — ob sodelovanju komisije internirancev občinskega odbora ZZB NOV Jesenice. Namen razstave je, prikazati v slikah, dokumentih in eksponatih nacistično nasilje nad občani jeseniške komunne.

Iz dokumentov je razvidno, da je skozi razne zapore na Gorenjskem šlo 700 ljudi, internirancev je bilo 263, izseljenih v Srbijo 421 in izseljenih v Nemčijo 417. Skupno je bilo prizadetih več kot 2.000 ljudi, ki so okusili grozodejstva fašističnega »novega reda«. Za posledicami trpljenja v taborišču je umrlo 119 internirancev, padlo pa je tudi 154 talcev.

Razstava, prirejena v okviru 25-letnice vstaje, bo odprta od sobote 3. 9. do 11. 9. in si jo je vredno ogledati.

Jože Vidic

»Od vstaje do zmage«

Pod tem naslovom je pri založbi Obzorja v Mariboru izšla knjiga, ki obravnava narodnoosvobodilno vojno v Saleški dolini in na območju Smartnega ob Paki. Knjigo sta napisala Milan Zevart, ravnatelj muzeja narodne osvoboditve v Mariboru in Stane Terčak, kustos muzeja revolucije v Celju. Ob 25. obletnici

osvoboditve in v spomin na padle borce je knjigo založilo občinsko združenje borcev NOV Velenje. Izdaja je bila natisnjena v 2 tisoč izvodih in je že razprodana. Avtorja sta utrip revolucije v Saleški dolini in ob Paki zapisala na 294 straneh. Milan Zevart, ki je na osnovi razpoložljivih dokumentov opisal na-

Avtor je narodnoosvobodilno vojno v Saleški dolini razmejil na obdobja po pomembnejših in važnih datumi, z namenom, da bi kar najbolj sistematično prikazal razvoj vstaje v tem delu Slovenije. Poudarja, da podatki o revolucionarnem gibanju med obema vojnama temeljijo na spominskih virih. Za prva tri leta je za Saleško dolino zelo malo partizanskih dokumentov; nekaj več je okupatorjevih. Tako tudi manjkajo viri o razvoju KPS, OF, ljudske oblasti in o delovanju okrajnih ter terenskih odborov OF. Zato je avtor pri pisanju naletel na težave, posebno zato, ker o partizanski ali okupatorjevi dejavnosti iz prvih dni vstaje ni ohranjen niti en dokument. Kljub temu je tovarš Zevart izčrpan opisal, kako in v kakšnih razmerah se je vstaja razvijala, usihala ter zopet napredovala in zmagovala.

Stane Terčak, ki je v knjigi »Od vstaje do zmage« opisal narodnoosvobodilno borbo na območju Smartnega ob Paki, je naprej opisal tamkajšnje predvojno gibanje; omenja, da je tamkajšnje napredno gibanje zaživelo leta 1928 s pridojem učitelja Oskarja Rudolfa, ki je bil povezan s predvojnimi komunisti na marksistično misel širil s prosvetnim delom.

Tudi tovarš Terčak je svoje pripovedovanje razdelil na obdobja. Tam, kjer je knjiga opremljena s poslovnimi pismi talcev, je opozoril, da so Nemci dovolili talcem pisati pisma od jeseni 1941 do streljanja 2. oktobra 1942. Njihov cilj, ki so ga hoteli doseči, je bil pošastni talcem so pred gotovo smrtjo dati še zadnjo injekcijo gestapovske krutosti, hkrati pa naj bi bilo poslovnino pismo grožnja, da se je nesmiselno upirati. Poslovilna pisma pa takega namena niso dosegla in so okupatorju močno škodovala.

Avtorja knjige »Od vstaje do zmage« sta svoje večletno delo dopolnila z imeni padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja iz Saleške doline in v območju Smartnega ob Paki. Dodala pa sta popis vseh spomenikov in drugih spominskih obeležij, odkritih po osvoboditvi.

Knjiga vsebuje 83 ilustracij ter fotokopij okupatorjevih odredb, razglasov o streljanju, partizanskih dokumentov, slik borcev in aktivistov in fotografij zavednih domačin.

Avtorja knjige Milanu Zevartu in Stanetu Terčaku moramo pri- znati, da sta pomanjkljivo gradivo o narodnoosvobodilni borbi tehno preučila, ga spretno uporabila in bila pri tem zahtevnem delu zelo objektivna. Nedvomno so jima pri delu koristila izkušnje, ki sta jih dobila pri zbiranju gradiva za »Poslovilna pisma za svobodo ustreljenih v okupirani slovenski Stajerski«. Pohvala gre tudi občinskemu združenju borcev Velenje, ki je knjigo izdalo. Delo »Od vstaje do zmage« je nedvomno v Saleški dolini posvečali veliko skrb delu z mladino.

D. MIKLAJEV

Milan Zevart (desno) in Stane Terčak (levo)

Odnosi med Jugoslovani in ZSSR v delih Ivana Očaka

Jugoslovani, posebno Slovenci, so prvič množično prišli v stik z narodi takratne Rusije kot avstroogrski vojaki med I. svetovno vojno. Mnogi so se zaradi slovanske miselnosti vdali Rusom, druge so ujeli. Nekaj jih je vstopilo v jugoslovanske prostovoljske enote. Po revoluciji pa se jih je precej priključilo boljševikom. Med obema vojnoma je bila Sovjetska zveza središče, kjer so se zbirali komunisti, saj je bil sedež Kominterne v Moskvi. Med II. svetovno vojno pa so se spet številni Jugoslovani znašli na tleh SZ kot prisilno mobilizirani vojaki nemške ali madžarske vojske ali kot prisilni delavci in vojni ujetniki. Spet so se mnogi pustili ujeti ali pa so ušli ter se bojevali proti fašizmu kot sovjetski partizani, vojaki Rdeče armade ali pripadniki v SZ ustanovljenih jugoslovanskih enot. Po drugi strani pa so se številni sovjetski državljani bojevali pri nas, potem ko so ušli iz taborišč ali nemške vojske.

Zadnja leta so te vezi med našimi narodi predmet vedno večjega raziskovanja, o tem je izšlo že več knjig. V Moskvi se ukvarja s temi raziskavami docent (doktor) moskovske univerze, drugače Zagrebčan Ivan Očak. Med drugim je napisal knjigo o generalu Rdeče armade Serdiju (o tem smo že poročali lani). Zdaj piše knjigo o Vladimiru Čopcu, članu CK, podpolkovniku španske republikske vojske in komandantu 15. mednarodne brigade v Spaniji, ki je kot toliko drugih končal v Stalinovih ječah. Pred kratkim je izšla Očakova knjiga »Jugoslovanski internacionalisti v bojih za sovjetsko oblast«. Razen tega je v reviji »Voprosi istorii« v šesti letošnji številki izšel njegov prispevek »Jugoslovanski sovjeti v Rusiji v letih 1918—1921«. V knjigi »Slovanske raziskave«, ki je prav tako izšla letos kot tiskano gradivo z II. meduniverzitetne konference za zgodovino slovanskih držav v Velikih Lukih, pa so natisnili njegov prispevek »Udeležba Jugoslovanov v partizanskem gibanju v SZ za časa II. svetovne vojne«.

Najbolj zanimiva pa bo knjiga, ki jo pripravlja Očak za tisk in ki bo izšla verjetno v začetku leta 1968. Njen naslov bo »Sovjetsko-jugoslovansko bojno tovarištvo«. Obsegala bo kakih 500 strani, imela pa bo štiri poglavja.

Prvo poglavje bo zajemalo ustanovitev dveh brigad — pehotne in tankovske — sestavljene iz Jugoslovanov v SZ.

rodnoosvobodilno vojno v Saleški dolini, je v uvodu orisal tamkajšnje predvojne razmere. Med drugim je opozoril, da so se v Saleški dolini že leta 1918 pričele širiti komunistične ideje in da je po vukovarskem kongresu med velenjskimi ruskim darji že bilo organizirano delovanje članov KPJ. Tudi po uvedbi šestojanuarske diktature do leta 1930 je v Pesjem deloval ilegalna partijska organizacija; slednja je poskrbela, da je biro CK KPJ dobil se listega leta varno, čeprav samo začasno bivališče v hiši Alojza in Marije Stropnik v Lokveti pri Šostanju. Avtor nato opisuje aretacije komunistov v Saleški dolini obnovev partijske organizacije v letih 1934 in 1935; zapisal je, da je šostanska partijska organizacija leta 1936 poslala v Španijo 4 prostovoljce, da so dve leti kasneje v Šostanju delovale že 4 partijske organizacije in da so pred vojni komunisti v Saleški dolini posvečali veliko skrb delu z mladino.

Zahtevajte v trgovinah
to odlično kavo. In če
vam bo všeč, povejte še
drugim.

Porto caffè

MP

**SVETLOBNA
OPREMA ZA
MOTORNIA
VOZILA**

SATURNUS

Dajte
INDUTSRIJI
Odpadne
Surovine

DINOS

podjetje za oskrbovanje gospodarstva z odpadnimi surovinami

LJUBLJANA, PARMOVA 33

S POSLOVALNICAMI V VSEH VEČJIH KRAJIH SLOVENIJE
ODKUPEUJE, PREDELUJE IN PRODAJA ODPADNE SUROVINE VSEH VRST

• Nikakršnega dvoma ni več, da kajenje škoduje človeškemu organizmu. Če vdihneš v eni minuti petkrat tobakov dim v pljuča, se število srčnih utripov (bila) poveča za petnajst utripov v minuti, krvni pritisk pa se na stolpcu živega srebra dvigne za 12 do 15 mm, srčni minutni volumen (količina krvi, ki jo srce iztisne v minuti) pa se poveča za liter do dveh litrov. Škodljiv vpliv kajenja se pokaže prav posebno v očilih, kjer povzroča močne krče in zoženje ožilja. Zlasti je občutljivo ožilje srčne mišice ter so napadi angine pectoris pogostejši pri kadilcih kot pri nekadilcih. Kajenje škoduje tudi delovanju ledvic in sicer neposredno ali posredno po nekem hormonu hipofize. Kajenje škoduje tudi sapnici. Zanesljivo so ugotovili tudi, da je pljučni rak pogostejši pri kadilcih kot pri nekadilcih.

• Na morskem dnu živi v 6000 do 10000-metrskih globinah prav malo živalskih vrst. V takšnih globinah znaša lahko vodna temperatura 3,8 do -0,6°C. Življenje omejenih živali je doslej pomanjkljivo proučeno ter vemo o njih zelo malo. Živali v teh globinah sta odkrili danska ekspedicija na ladji »Galatea« in sovjetska ekspedicija na ladji »Vi-

Zanimivo

tez». Te živali so, kolikor je bilo moč doslej ugotoviti, nevretenčarji, v glavnem rakci in podobne živalce. Njihova velikost je precej manjša kot velikost podobnih živalskih vrst v manjših globinah. Samo izjemoma je moč najti posamezne primerke, ki bi bili daljši kot 10 cm. Znanstveniki domnevajo, da so te živalce tako majhne zato, ker je njihova prehrana pomanjkljiva oziroma nezadostna.

• Tudi drugod naraščajo stanarine. V Zahodni Evropi so se v zadnjih sedmih letih povečale stanovanske najemnine: v Veliki Britaniji za 40 %, v Zahodni Nemčiji za 44 %, v Italiji za 82 %, v Franciji za 106 %, na Nizozemskem za 41 % in na Švedskem za 59 %. Upoštevati pa je treba, da so bile v vseh ten deželah stanarine že pred sedmimi leti precej visoke.

• Ameriški zobozdravnik dr. Ralph Mezrow je uspešno presadil že 40 človeških zob. Mezrow je namreč moral izdreti svojim pacientom popolnoma zdrave zobe, ker so bili v čeljusti pacientov nepravilno porazmeščeni. Uporabil jih je pri pacientih, ki bi jim moral napraviti mostičke. Presajeni zobje so se v novi čeljusti zrasli in opravljajo pri nekaterih pacientih že tri leta in pol svojo nalogo. Po tem je moč sklepati, da utegne postati presajanje zob, če bo le dovolj takih zob na razpolago, za paciente preprostejša in vsekakor ugodnejša praksa.

• Največji lesno-industrijski kombinat na svetu gradijo ob reki Angari v ZSSR blizu hidrocentrale Bratsk. V njem bodo predelali 4 milijone kubičnih metrov lesa na leto. Za potrebe tega kombinata bodo zgradili 70 km železniških prog in 60 km cest. Ko bo ta obrat začel delovati, se bo proizvodnja papirja v ZSSR povečala za 80 %, proizvodnja celuloze trikratno, proizvodnja kartona pa celo šestkratno.

• Glavni izvozniki govejega mesa so: Argentina, Avstralija, Nova Zelandija in Urugvaj, glavni kupci pa: ZDA, Velika Britanija, Italija in Zahodna Nemčija. Ovčetino in jagnjetino izvažajo v glavnem Nova Zelandija, uvažajo jo pa Velika Britanija. Največje svintine izvažata Nizozemska in Danska, uvažajo jo pa Francija. Največ perutnine prodajajo ZDA, Nizozemska in Danska, kupuje pa jo v glavnem Zahodna Nemčija.

• Čisti dobiček največjega italijanskega industrijskega podjetja »Fiat« je znašal lani 29 milijard 910 milijonov lir, celotni kosmatni dohodek pa je dosegel 965 milijard lir. V tovarnah »Fiat« je zaposlenih 99.000 delavcev in 24.000 uslužbencev.

• Poljska je, v sorazmerju s številom prebivalstva, največji pridelovalec krompirja na svetu. 1964. in 1965. leta so na Poljskem pridelali 48 milijonov ton krompirja ali več kot 1500 kg krompirja po prebivalcu.

• Skropitvenje vinogradov iz helikopterja. 29. julija 1966 so prvič poskusili skropiti plantaže vinograda na Vršačkem bregu iz helikopterja. Helikopter je v dveh poletih poskrpil 25 hektarjev vinograda. Temu poskusu je prisostvovalo veliko število poljedelskih izvedencev.

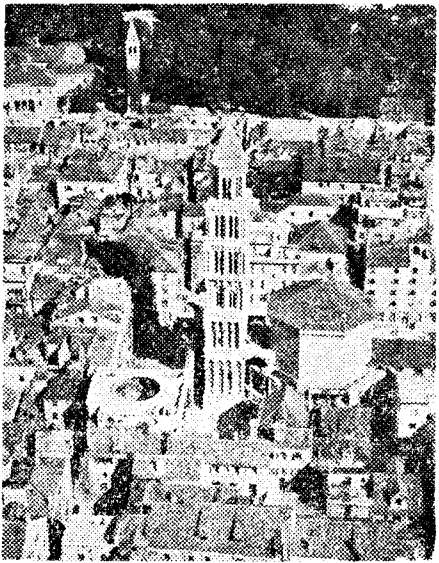
Odgovori na »Znanje in spomin«:
1. V mestu Hvar na otoku Hvar
2. »Bergamo«
3. Zajčkar
4. »Pionir« in »Partizan«

Znanje in spomin • Znanje in spomin • Znanje in spomin

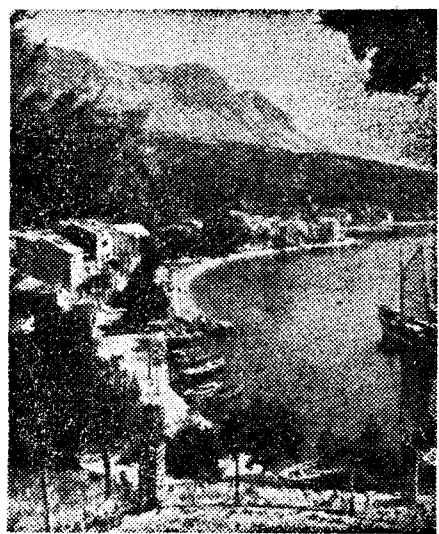
Dne 8. septembra 1943 je Italija položila orožje. Veselje nad novico ni nikjer na svetu prihajalo bolj od srca kot v Jugoslaviji, ki je trpela pod fašizmom. Partizani, celo dekleta in otroci, so razoroževali klavirno italijansko vojsko. Dolge kolone vojakov so krenile proti svoji domovini, tako tudi ta, na sliki. — Kje je nastala fotografija?

Največji uspeh v časih italijanske okupacije je bila osvoboditev Istre in Slovenskega Primorja. Istočasno je bilo začasno osvobojeno celotno jugoslovansko Primorje. V Splitu (na sliki), ki je dal 8000 borcev, so partizani razorožili celotno italijansko divizijo. — Ime te divizije? Pa se to: v tistih dneh je bilo v vsej Jugoslaviji razoroženih 12 italijanskih divizij.

Natanko leto dni po kapitulaciji Italije so enote NOVJ osvobodile mesto blizu jugoslovansko-bolgarske meje ob sotočju Crne reke in Timoka (na sliki). Katero mesto? — To mesto je branilo 1500 Nemcev s tanki, 800 mož Srbskega prostovoljskega korpusa, 200 nedičevcev in 3000 četnikov. Sovražnik je imel 300 mrtvih, zajetih pa je bilo 1000 vojakov, večinoma Nemcev.

Vrhovni štab NOVJ je na čelu proletarskih brigad prišel iz Črne gore na ozemlje nad Prozorom, Livnom in Glamočem v drugi polovici leta 1942. Kmalu nato je po posvetovanju z vodilnimi tovariši iz Dalmacije vrhovni komandant Tito izdal povelje za ustanovitev partizanske vojne mornarice s štabom in oporiščem v Podgori v Makarskem Primorju (na sliki). — Kako sta se imenovali prvi partizanski ladji?

Vsaka fotografija iz NOB je dragocen dokument

Fotografije so med najbolj prepričljivimi dokumenti naše preteklosti. Tiste, ki so nastale med osvobodilno vojno, zbira fotooddelek muzeja revolucije v Ljubljani kot osrednja tovrstna slovenska ustanova. Obrnili smo se na načelnika oddelka za dokumentarno službo, pod katero spada tudi fotooddelek, tovariša Danila in mu zastavili nekaj vprašanj.

• Koliko imate zdaj fotografij? Pred časom smo tudi v našem listu pisali o 120.000. Ali ste medtem spet kaj novega našli?

Odgovor: Včasih najdemo v enem letu tudi po 1000 novih fotografij. Tako bi se število posnetkov v našem arhivu moralo dvigati. Toda hkrati smo ponovno pregledali vse, kar smo imeli, in ugotovili, da smo nekatere enake slike šteli tudi po dvakrat ali celo večkrat. Zato lahko zdaj še vedno govorimo o 120.000 fotografijah. Kar smo izločili, je nadomestilo novo.

• Ali ste dobili kakšne večje količine fotografij, odkod dobivate nove?

Odgovor: Največ novih fotografij nam pošiljajo razni odbori enot, razstav in podobno. Posebno priložitostne razstave pomenijo tudi za nas bogate žetve. Včasih nam pošljejo zbrane slike in prosijo za preslikavanje. V takih primerih obdržimo eno kopijo zase.

Se vedno so pravi zakladi v raznih albumih posameznikov, ki jih ljubosumno varujejo. Če za koga zveemo, ki ima doma slike, za pač skušamo prepričati, da nam jih oddajo. Treba pa je v tem, ker se ljudje bojijo, da pri nas ne bi slik izgubili. Glede tega so napravili veliko škodo razni povojni zbiralci, od novinarjev do raznih komunist, odborov itd., ki so si sposodili veliko slik, potem pa jih niso niti vrnili niti

kam dali. Včasih so slike propadle v predalih, arhivih in depojih. Precejšnjo škodo je napravila tudi komisijska za ugotavljanje vojnih zločinov. Slike, ki jih je zbral, smo sicer prejeli, toda izgubila je dokumentacija. Morda bi se kazalo lotiti akcije za preslikavanje slik, ki jih hranijo privatniki, bolj načrtno. Na žalost ne moremo poslati ekipe po domovih, da bi prefotografirali slike na kraju samem, ker take slike ne bi bile dobre zaradi pomanjkljive svetlobe.

Lani, v drugi polovici leta, smo pregledali nemško in domobransko gradivo ter uredili štiri fondne. Prvi je nastal v okviru nemške vojaške poročevalske službe SS Standarte »Kurt Eggers« v Trstu. Obsega več deset tisoč fotografij od konca 1943

pa do aprila 1945. vendar iz vse Evrope. Nas pa zanimajo predvsem fotografije iz Slovenije.

Pregledali smo tudi fond državne komisarija za utrjevanje nemštva v Mariboru, ki obsega gradivo o izgonu Slovencev in naseljevanju Nemcev, nadalje o akcijah proti partizanom, praznovanju raznih nacističnih praznikov in drugem.

Podobno je tudi z gradivom šajerske domovinske zveze (»Heimatsbund«), ki obsega nekaj sto fotografij o raznih političnih ter vojaških akcijah.

Fond slovenskega domobranstva obsega prav tako več sto fotografij, urejenih po času nastanka.

Večina fotografij v teh štirih fondih ni bila dokumentirana.

• Kakšne načrte imate glede zbiranja in dokumentacije fotografij?

Odgovor: Zdaj ko so se ljudje vrnili z dopustov, bomo pričeli pripravljati razstavo nedokumentiranih fotografij. Nekeč smo jo že imeli, dala je bogato žetev, toda ta, ki jo pripravljamo, bo večja in bolj pregledna. MP

•TV 15• izhaja vsak teden — Izdaja ga Predsedstvo Zveze združenj borcev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana, Beethovnova 10 — Tisk in kilešje CZP Ljudska pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina 1500 dinarjev oziroma 15 novih dinarjev — Posamezna številka stane 40 din oz. 40 N par — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, pritl., p. predal 598-XI. ali na čekovni račun pri Narodni banki 501-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-507 — Rokopisov ne vračamo.

UNIVERSALE

TOVARNA KLOBUKOV, SLAMNIKOV IN KONFEKCIJE

DOMŽALE

IZDELUJEMO:

volnene tulce in klobuke, športne in ostale kape, slamnike vseh vrst, otroško, žensko in moško športno in modno konfekcijo

Trgovsko podjetje ŽELEZNINA Škofja Loka

IMA VEDNO NA ZALOGI:

valjani in vlečni material, pločevino, zavarjene cevi, barvane kovine, žičnike, varilno žico, elektrode, vijakno blago, vodovodne armature, sanitarno opremo, fittinge, razno orodje, stavbno in pohištveno okovje, poljedelsko orodje, kmetijske stroje, nadomestne dele, posodo — emajlirano in pocinkano, štedilnike, dvokolesa in nadomestne dele, motorna kolesa in nadomestne dele, gradbeni material, cement, peči, vezane in lesnate plošče, drogerijsko blago, fotomaterial in potrebščine, goriva in maziva, elektrotehnični material, radijske sprejemnike, steklo, porcelan, keramiko, vrvarске izdelke, izdelke iz gume, kavčuka in plastičnih mas, barve, lake, firnež, kemične izdelke in potrebščine.

(Nadaljevanje s 7. strani)

mirno, prijazno. Morda zato, ker sem bila mlada. Mnogo sem hodila po svetu, a Šmohor je bil vedno v mojem srcu. Zdaj sem stara, devetinsedemdeset jih bom vsak čas našla, na Šmohor pa grem vsako leto. Počasni, zložni lezem v breg. In tam, kjer je bil nekoč moj dom, moja rojstna domačija, tam so zdaj drugi ljudje. Dobri so kot Šmohorški kruh. Pri njih prenočim. Zjutraj se potem nagledam glavin in gozdov, nato pa počasi nazaj, v tale kotiček, v tale kuhinjo, kjer sem zdaj že drugo leto...

— Pravite, da ste po svetu hodili. Kje pa ste vse bili?

— Dvajset let mi je bilo, ko sva se s Prodenčarjem vzela. S knapom zabukovskim. Tudi takrat smo mladi sanjali o lepšem življenju. In košček lepega in boljšega naj bi našla v Nemčiji. Šla sva tja gor, še pred prvo svetovno vojno. Seveda, osmega leta sva se poslovila in šla. Ni mi bilo lahko, a kaj sem hotela: kruh je kruh; v Zabukovici so takrat rudarji slabo služili... Pa je

prišla tista umazana vojna in mož je moral na fronto. Ostala sem sama z Mihaelom in Faniko. Saj veste, otroka sta bila lačna in morala sem na

»Zdaj nisem več sama...«

šiht. Ej, ja, ja, tudi takrat je bilo hudo. Delala sem od jutra do večera in v srcu je bil nemir; je mož živ, morda leži ranjen v strelskem jarku, ali pa so ga morda večerj zagrebeli? Kako sem se začudila, ko sem prejela njegovo pisanje iz Zabukovice. Pisal mi je, da se je močno prehladil in da se ne bo vrnil na fronto, naj še jaz pridem domov. Ubogala sem in se vrnila v domovino...

S trudno roko si je potegnila raz potno čelo in spet stopila k štedilniku. In nato kar tam nadaljevala: — Mož se je vsaj toliko pozdravil, da se je zaposlil pri rudniku. Potem sva se preselila k Juraku in ostala tam celih dvanajst let. Od tam pa sva šla naprej v Zabukovico in ostala v nakazanem nama stanovanju devetnajst let. Rodila sta se še Albert in Vili, tako da sva imela štiri otroke. Prva dva sta bila potem že odrasla. Kar lepo in mirno smo živeli. Pokojni mož je imel tako rad te otroke. Ves je visel na njih in bal se je, da se ne bi komu kaj nudega zgodilo. Bili smo pač navadni, skromni ljudje. In poštenj. Ta pa, poštenje smo vedno cenili! Ne vem, menda je to res bilo še pred vojno, saj veste — ta

potem se je Fanika poročila z Vipotnikom...

— Albinom, prvoborcem iz Zabukovice?

— Da, njegova prva žena je bila. Pa Mihael se je tudi poročil. In oba sta imela otroka. Bom potem sliko pokazala, mislim, da jo imam, listo ko smo vsi skupaj. Zdaj pa nas ni več. Sama sva z Vilijem... Oh, ej, ko pa smo bili tako nesrečni... Pomislite, niti slutila nisem, da nas bo druga svetovna vojna tako prizadelala. Tisto nesrečno dvainštideseto leto... Trije so morali umreti: Mihael, Fanika in Albert... To je bilo nekaj strašnega. Morda bi tudi midva s pokojnim možem končala kje v Auschwitzu, pa sva bila že prestara. Zato pa je umrla Fanika, naša Fanika. V Mariboru pa sta končala Mihael in Albert. Albert je bil mlad, še čisto mlad, pa je tudi moral umreti. Oh, zakaj se je vse to moralo zgoditi, zakaj?... Med perilom je prosil na drobnih lističih: — Moji domači, rešite me, saj nisem ničesar zakrivil!...

Hodila sem prosit, tokala sem in rotala. Pa ni nič začelo. Moral je umreti, moral... Potem ko sva se z možem vrnila iz zapora, je spet moral zaposliti. Živeti sva

morala. Strašno težko je prenašal smrt treh svojih otrok. Poprej je še hodil v cerkev, potem pa ni več. Saj ni boga, je govoril. Ničesar hudega ni-

»Zdaj nisem več sama...«

saj mi nič ne manjka. Zdaj nisem več sama in življenje ni več tako pustno. In pokojni no imam: tristo petdeset novih dinarjev in za Alberta dobivam nekaj. Pa se kar nabere. Ne morem več priti in ne ribati. In moram vse plačati. Stanovanje se je tudi podražilo. In vse se draži. Bo že nekako, glavno je tako za menoj. Glejte, pa sem le našla sliko. Tu je vsa naša družina. Le bliže stopite. Videl sem, kako so se ji orosile oči. Moral sem se nagniti nad sliko in ona je pripovedovala: — Tale, na desni, je Mihael. Poleg njega je žena. Pred njim oče, ki drži Mihaelovega sinčka. V sredini je Albert. Zraven je naša Fanika. Na levi je Vili. In spredaj sem jaz. Pri meni pa je Fanika... sinček. To sliko sem dala povečati. Bi jo radi videli? Prinesla je sliko in dolgo ni mogla odmakniti oči. Čez čas pa je rekla: — To je moj najdražji spomin. Kadar sem sama, mislim na svoje, ki jih ni. Stirje so odšli: trije med vojno, eden po njej. Včasih sanjam, da smo spet vsi. Takrat mi je pri srcu toplo. Kaj hočemo, že moramo biti tako. Pravijo, da bo spet vojna... Ah, ne, nikoli več je ne sme biti! Potem bodo spet matere brez svojih otrok in otroci brez staršev. To pa je strašno hudo in na to ne smemo niti pomisliti... Oprostite, odprla bom okno, zmanjkuje mi zraka in južino moram pripraviti... Globoko je vdihnila in s pogledom objela vse barve čudovitih pelargonij. Potem je stopila k štedilniku in jaz sem se tiho poslovlila...

— Ne, nikogar ni v hišo. Pa

DRAGO KUMER